

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 2 2014

AFFREDNINGER

Kulturstyrelsen har for nylig meddelt, at man overvejer at ophæve fredningen af 12 bygninger i Helsingør, nemlig Fiolgade 13, Havnevej 17-19, Lappen 24, 26, 28, 32 og 38, St. Annagade 6 a (Buxtehudes Hus), Sct. Olaigade 12-14, Stengade 25, Stengade 37a (Frødes Gaard) og Stengade 78. Ejerne har modtaget brev herom, og ikke alle er naturligvis glade for en affredning med tab af de privilegier i økonomisk henseende, fredningen hidtil har givet dem. Affredningen skyldes bl.a., at man i sin tid ophævede A og B-fredningerne for i stedet at kalde et hus enten fredet eller bevaringsværdigt. Mange af de B-fredede huse fik pludselig den almindelige fredningsstatus, uagtet de var totalt moderniseret indvendigt, og kun ydernurene røbede, at huset havde en betydelig alder.

Det er dog ikke uden problemer at vurdere, om et hus er fredningsværdigt eller bevaringsværdigt. Buxtehudes Hus i Sct. Annagade er et eksempel herpå. Huset er totalt moderniseret ad flere omgange. I 1948 gennemgik huset en af sine moderniseringer, og her fandt man i såvel grundmur som bindingsværkssvæge anvendelsen af munkesten, hvilket kunne tyde på, at ikke alle spor var fjernet siden Didrich Buxtehude engang boede her sammen med sin far. Hvis disse mure stadig findes bag puds og anden beklædning, er det spørgsmålet, om ikke huset, trods sit supermoderne ydre og indre, fortsat bør være fredet. Hvis ikke, må det være museernes fornemme opgave at medvirke til at sikre håndhævelsen af husets fremtidige status som bevaringsværdigt.

Forsidebilledet

Helsingørs idylliske gårdmiljøer er i dag stort set forsvundet i takt med, at gårdene ikke længere bruges til værksteder, lagerfunktion og andet erhverv, men derimod som rekreative områder for beboerne. Her ses et gårdmiljø fra Fiolgade 10, nærmere betegnet det nordre hjørne af gården. Denne maleriske, men utvivlsomt utidssvarende del af bygningskomplekset blev nedrevet i 1936 til fordel for den nuværende etageejendom opført efter tegninger af Ib Møgelvang Nielsen for smedemester Malmgreen. Hans værksted, der fandtes i de tilbageværende gamle bygninger, blev i 1948 overtaget af smedemester N. Wiberg Larsen. Mange husker nok hans charmerende smedie (den lukkede først i 1994), der sammen med den pikstensbelagte gård repræsenterede en snart svunden tid. En af Wiberg Larsens sidste opgaver var smedejernskiltet til Museet Skibsklarergaardens butik. Efter hans død lod ejeren af ejendommen smedjen ombygge til lejligheder, og den århundredgamle, blankslidte pikstensbelægning, der var en af byens smukkeste, blev erstattet af konsløse betonfliser, hvilket totalt har ødelagt gårdens kulturmiljø.

FORENING & MUSEUM

Lars Bjørn Madsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Eva Arnsfelt Kristensen
Maibrith Bager
Erik Trolle

Tryk: Nofoprint, Helsingør
Lay-out: Lars Bjørn Madsen 2014

Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i februar, maj, august og november.

Stof til bladet indsendes til (lbm64@helsingor.dk)

eller pr. brev til Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, tlf: 4928 1800.

Helsingør Museumsforening

Formand: Torben Bill-Jessen
Næstformand: Kenno Pedersen

Kasserer: Erling Svane
Sekretær: Tom Sinding
Ingrid Dora Jarlbjor
Mogens Elchendorv
Elisabeth Thorsen
Eva Kristensen
John Zilmer

www.helsingormuseumsforening.dk

Nye medlemmer

kan indmelde sig ved henvendelse til administrationen på Helsingør Bymuseum (Mai Larsen-Jensen)
Tlf: 4928 1800

De byggede også gravkøer

af Peter M.M. Christensen

Den 1. januar 1963 afløste H.C. Steffensen H.P. Christensen som administrerende direktør for virksomheden Helsingør Stålskibsværft og Maskinbyggeri A/S. Steffensens tiltrædelse faldt sammen med indledningen til en længere nedgangsperiode for skibsbyggeriet. Konkurrence fra værfter i Østen, som på grund af meget lave lønninger kunne levere skibe til uhørt lave priser, gjorde skibsbyggeri til en yderst vanskelig branche at tjene penge i. Når man studerer virksomheden Helsingør Skibsværft nærmere i disse år, står det meget hurtigt klart, at der foregik en konstant kamp for at finde nicheproduktioner, der kunne udnytte værftets kapacitet, når der var luft i ordrebøgerne.

Blandt de mere eksotiske produkter, man støder på i værftets sortiment, kan nævnes, at man byggede brændselselementer til Atomforsøgscenret på Risø. Om disse skrev H.C. Steffensen i sin nytårsberetning i januar 1967: »I atomafdelingen har vi i samarbejde med ASEA udført komponenter til svenske atomreaktorer, der skal opføres i Marviken. Vi har videreført frem-

stillingen af brændselselementer, således at de første dansk-fremstillede brændselselementer nu er i drift på Risø«.

I slutningen af 1960'erne forsøgte man sig med at udvikle en gravemaskine, benævnt »Soilmaster«, med et ikke helt ringe resultat. Det var et stort og ambitiøst projekt, man begav sig ind på, men konjunkturerne for entreprenørmaskiner var gunstig. Der blev bygget i stor stil, både herhjemme og i udlandet. Ikke mindst blev der sat en lang række offentlige byggeprojekter i gang, hvorved man håbede at holde hjulene kørende, ved at investere sig ud af krisen. Det var denne udvikling Steffensen håbede at kunne drage nytte af, med projekt Soilmaster.

Projektet tog sin begyndelse i 1967, og allerede i 1968 kunne Helsingør Skibsværft og maskinbyggeri A/S præsentere den første danskbyggede fuldhydrauliske grave-

*Soilmasterafdelingens montageværksted på Industri-
vej. Fotografi fra værftets firmablad oktober 1969.*

Den 7.-15. september 1968, kunne værftet på Herning Messen præsentere sin fuldhydrauliske gravemaskine »Soilmaster HSM-G6«, som den første i et produktionsprogram på 4 typer svært entreprenørmateriel. Som den eneste danskbyggede gravemaskine vakte den selvsagt stor opmærksomhed på messen, og værftet kom straks i forhandling med interesserede købere. Foruden den her viste gravemaskine, havde man planer om at fremstille en dumper, som var beregnet til transport af tung last på blød jord. Dernæst ville man fremstille en scraper og en læssek, som især var tænkt for eksport. Disse skulle konstrueres for tungt og vanskeligt terræn og ventedes klar ved udgangen af det følgende år. »Om salget kan siges, at dette skal foregå direkte fra producent til forbruger på hjemmemarkedet, og hvad angår service, får vi et center her på værftet for området øst for Storebælt, og et center på Aarhus Flydedok vest for Storebælt. Ved hjælp af trænet personale og servicevogne, kan vi med disse to servicecentre nå en hvilken som helst maskine inden for landets grænser på tre timer.«

maskine, først på en industrimesse i Herning. Den 10.-18. maj året efter blev Soilmasteren præsenteret på en industrimesse i udkanten af Helsingborg. Et vedvarende regnvejr umiddelbart før messens åbning var ved at skabe kaos for udstillerne, og byen måtte med betydelige omkostninger levere sten og grus til at dække udstillingsområdets lerede jord med for at redde messen. Vejret betød at messen blev besøgt af ca. 60.000 mennesker, hvilket man anså for et alt for lavt tal. Allerede før messen i Helsingborg havde

værftet solgt 6 stk. i Sverige, og den meget positive modtagelse den fik, satte forventningerne til salget i vort naboland højt. Det var overingeniør Ebbe Finderup der, i samarbejde med værftets tekniske stab, heriblandt ingeniør J.A. Jørgensen og mekaniker Gunner Hansen, havde konstrueret maskinen. Den første maskine fik modelnummeret G6, hvor 6-tallet markerede, at gravemaskinen havde en 600 liter skovl. Prototypen havde 95 hestekræfter hvilket viste sig at være lige lidt nok, så i 1969 blev maskinerne udbudt med tre

HSM-D15 var det officielle navn på den kraftige jorddumper, som man præsenterede i efteråret 1970. Dumperen var på dette tidspunkt en helt ny type entreprenormaskine, som især var velegnet til projekter hvor der skulle flyttes store mængder jord i vanskeligt terræn. Værftet byggede kun 5-6 stk. af denne maskine, som til gengæld nåede at vise sit værd, både her hjemme og i Sverige, inden de endeligt blev ophugget.

forskellige lidt kraftigere motorer. Den kraftigste var en GM-motor på 140 heste. Samtidig fik gravemaskinen en kraftigere dozer-undervogn.

G6 kunne i sin endelige form fås for 163.000 kr. i 1968, hvilket var meget billigt for tiden. Den havde en gravedybde på 5,7 meter og vejede 13,5 ton. Soilmaster G6 led af nogle børnesygdomme, som voldte værftets tekniske stab nogle kvaler. Man valgte derfor allerede i 1970 at præsentere den nye generation gravemaskine med navnet G8. Den havde, som navnet viser, en 800 liter skovl og desuden en lidt større oliepumpe. Netop oliepumpen havde været årsag til en del af G6's problemer. I efteråret 1970 kunne der desuden fås højde-graveudstyr til maskinen, som med dette udstyr fik betegnelsen HSM-HG12, idet skovlen i denne udgave var på hele 1.200 liter.

Helsingør Skibsværft og Maskinbyggeri A/S nåede at producere 210 gravemaskiner, inden man besluttede, at gravemaskiner ikke var et naturligt produkt for

et skibsværft. Den nøjagtige begrundelse kendes ikke, men på det tidspunkt havde udviklingen af gravemaskinerne kostet 16 millioner kroner, et ret betydeligt beløb. Formodentlig skyldtes beslutningen om at afslutte produktionen, at man var klar over at yderligere betydelige investeringer ville være nødvendige, hvis der fortsat skulle være mening med projektet. Desuden følte værftets ledelse, at det var forkert at finansiere bygningen af gravemaskiner med lavtforrentede skibskreditlån.

En række Soilmaster gravemaskiner blev eksporteret til Sverige, hvor en af dem, Soilmaster HSM G6, endnu findes i velholdt og funktionsduelig stand. Her ses den i 2007 hos en svensk maskinentusiast. Den var sat til salg for 140.000 svkr. Udateret fotografi fra e-siden »Maskinisten - sajten för maskintokiga«.

Af de 210 maskiner der blev produceret mellem 1968 og 1980 blev 26 stk. monteret med gummihjulsundervogn og træk på alle hjul og en styrbar aksel. Dette afspejler måske de tanker, der lå til grund for et andet projekt, som udvikledes sideløbende med udviklingen af gravemaskinerne. I efteråret 1970 præsenterede værftet en helt ny type entreprenørmaskine, nemlig en såkaldt rammestyrer jorddumper – en kraftigt dimensioneret entreprenørmaskine med lad, som kunne transportere betydelige mængder jord ad gangen og var meget manøvreedygtig. Prøvekørsel i et stenbrud på Bornholm viste imidlertid at maskinen var ustabil, og den måtte have forøget akslernes hjulafstand med 30 cm. Dumperen, med betegnelsen HSM D15, havde en lasteevne på 15 kubikmeter (ca. 24 tons) og var specielt bygget til transport i blødt og vanskeligt tilgængeligt terræn. Motoren var på 238 hk. af fabrikat GM, Cummings eller Leyland. Den havde 5 fremadrettede gear og to baggear, og transporthastigheden var op til 50 km/t. Der blev kun produceret et begrænset antal dumpere til trods for at de åbenbart ramte et behov hos mange entreprenører. Ligesom gravemaskinen opnåede jorddumperen at få tildelt den danske industri-designpris. Det skete i 1972, og jorddumperen fulgte dermed i hjulsporene på sin forgænger, gravemaskinen som opnåede den samme hæder i 1969. Trods det lille antal producerede enheder, nåede Helsingør Værfts jorddumper at vise sit værd i bl.a. motorvejsbyggeriet ved Kolding, Landsveter flyveplads ved Göteborg og senere ved opførelsen af et underjordisk olielager ved Borås, inden de kom tilbage til Helsingør, hvor de blev skåret i stykker. Ingen af disse dumpere (fotografi side 5) eksisterer derfor i dag.

Det gør til gengæld en række af gravemaskinerne. Således baserer denne beretning sig på oplysninger fra en gravemaskineentusiast i Sverige, som ejer en G6, der stadig er funktionsdygtig. Som nævnt fik gravemaskinen Soilmaster

G6, ID-prisen (Industrielt design) i 1969. En del af begrundelsen var at »det lette og elegante design på den svære maskine er muliggjort bl.a. ved avanceret anvendelse af hydraulik, samt ved fremragende udnyttelse af svejsning. Specielt fremhæves bom og arm, hvor oppressede specialfremstillede dele sammensvejses med pulverautomat«.

Foruden flere leverancer til Sverige, blev der solgt 25 maskiner til Spanien (med spanskproducerede Barari-motorer) og 12 stykker til Elfenbenskysten. Herhjemme købte Entreprenør Bent Klingenberg i Roskilde to styk, som han imidlertid hurtigt solgte igen, fordi han havde problemer med dem. Det var iøvrigt Klingenberg, som transporterede de 25 gravemaskiner til Spanien på sine blokvoogne. Storentreprenøren Kurt Pedersen i Fensmark ved Næstved havde åbenbart lidt mere held med sine Soilmaster gravemaskiner. Han ejede en overgang hele ni af slagsen, og af disse var endnu to i funktion i 1995.

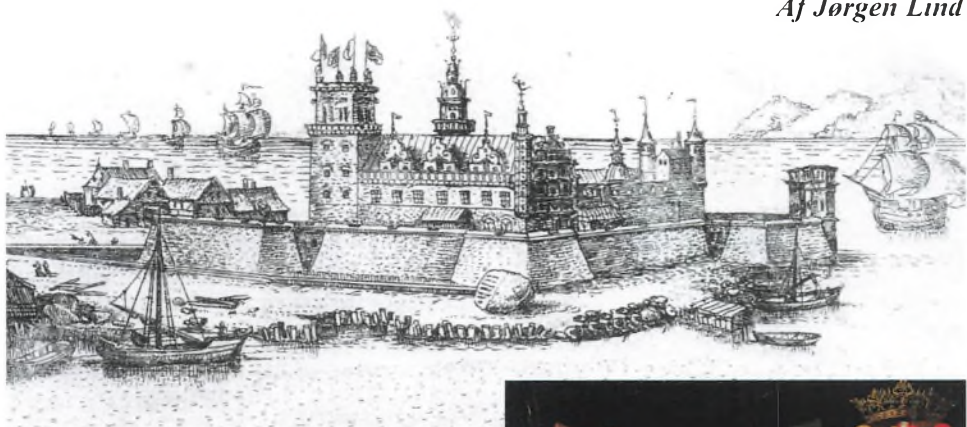
I 1980 solgte Skibsværftet projektet til et firma, Bay & Vinding i Birkerød, som imidlertid lukkede kort efter købet og gik konkurs. Derved blev der sat en brat stopper for dét industrieventyr.

På Herning Messen den 6.-14. september 1969 udstillede værftet det første eksemplar af Soilmaster Dumper HSM-D15. Her køres den op på blokvoegen for at blive fragtet til Herning.

SKAM FÅ DEN DER TÆNKER ILDE DEROM

Af Jørgen Lind

Helsingør spillede en vigtig rolle, da Frederik den Anden for 432 år siden blev udnævnt til ridder af Hosebåndsordenen.

Den berømte britiske orden blev indstiftet i 1340'erne og er dermed Europas ældste orden. Myten fortæller, at den engelske konge Edward den Tredjes elskende, grevinden af Salisbury, under en dans tabte sit hosebånd (strømpebånd), og de omkringstående adelsmænd havde svært ved at skjule deres morskab. Kongen tog hosebåndet, bandt det om sit eget ben og udtalte ordene *Honi soit qui mal y pense* (skam få den, der tænker ilde derom), hvilket skulle blive ordenens devise.

En anden myte fortæller, at Richard den Første var inspireret af Sankt Georg (Sankt Jørgen), hvis riddere siges at have bundet hosebånd om deres ben under kampene i korstogene og vandt slaget. Denne hændelse kan kong Edward have tænkt på ved ordenens grundlæggelse.

To danske konger – Erik af Pommern (som gav Helsingør sine købstadsprivilegier og sit slot) og Hans – var blevet tildelt det fine hosebånd, da Elizabeth den Første i april 1579 besluttede at indlemme Frederik

den Anden i riddernes eksklusive kreds. Af forskellige årsager gik der over tre år, inden han fik overrakt ordenen »i denne Anledning til Danmark afsendt overordentligt Gesandtskab«.

Kongen sagde først nej

De britiske udsendinge ankom med skib til Helsingør 22. juli 1582. Gesandtskabet bestod af en fornem adelsmand (Lord Willoughby), ordenens våbenkonge (Gilbert

Hosebåndsordenens våben med mottoet »Honi soit qui mal y pense«.

Virkningen deraf var kun i ædel og dydefuld Samdrægtighed at forene og forbinde ædle og dydefulde Fyrsters Sind til Guds Ære, til deres u dødelige Berømmelse og til deres Staters fælles Bedste. I Henseende til Klæderne, da vare de ei alene kostelige, men ogsaa meget klædelige og pyntelige, saaledes at ingen Fyrste havde afslaaet dem, men adskillige havde holdt det for en stor Ære at bære dem; og for heri end mere at tilfredsstille ham (Kongen) havde han (Gesandten) sendt ham et Billede af en Mand, saaledes paaklædt, tillige med Statuternes Brug.«

Dethik) og ordensherolden (Robert Glover Somerset). De fine herrer var ledsaget af et talrigt og prægtigt følge, som det hedder i en artikel om begivenheden, trykt i Illustreret Tidende 25. januar 1863. Heraf fremgår, at hele arrangementet var lige ved at gå i vasken, fordi den danske konge på det bestemteste frabad sig at trække noget så feminint som et strømpebånd på sit royale ben.

Illustreret Tidendes artikel fortsætter:

»Efter Gesandtskabets Ankomst hengik der nogen Tid med Underhandlinger, der førtes paa den ene Side af Lord Willoughby, paa dansk Side derimod af den franske Gesandt og fire danske Adelsmænd, angaaende Maaden, hvorpaa Installationen skulde foregaa, idet Kong Frederik hverken ønskede at iføre sig Ordensklæderne, eller at underkaste sig andre Ceremonier end den at modtage Ordenen i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands. Lorden forestillede de danske Underhandlere, hvor ærefuld Ordenen var, formedelst dens første Stifter, formedelst de hæderlige Vilkaar og Punkter, den var grundet paa, og Mængden af høiberømte Keisere, Konger og Fyrster i dette Selskab og Samfund; at

Flere dages fest i Helsingør

»Paa Grund af disse Forestillinger, der bleve Kongen nøie forklarede af de danske Underhandlere, bekvemmede Hans Majestæt sig til at modtage Ordenen, og ankom i den Anledning den 9. August til Kronborg. Her bleve nu store Foranstaltninger truffene til Forherligelse af denne for Kongen saa hæderfulde Begivenhed, og efter at Lord Willoughby havde haft Audients og overrakt sit Creditiv om Mandagen den 12te August, berammedes den næste Dag, Tirsdagen, til Insigniernes høitidelige Overleverelse. Omgiven af et glimrende Hof, modtog Kongen Gesandtskabet paa Kronborg: »meget kongelige forberedt modtog han Klæderne med hans egne Hænder, og med stor Fornøielse modtog og bar Hosebaandet, Halskjeden og Georgsbilledet«, som det hedder i Lord Willoughbys egenhændige Indberetning til Dronning Elizabeth.

Efter Modtagelsen af Insignierne, lovede Kongen at udfylde det ham overrakte Document angaaende Eden, og da Ceremonierne vare til Ende, tordnede alle Kronborgs Kanoner Budskabet om den Hæder, der var vederfaret Kong Frederik, udover de rullende Bølger. Derpaa blev der til Ære for Hosebaandet givet et kongelige Gilde,

og Dagen sluttede med et konstigt og prægtigt Fyrværkeri.

De paafølgende Dage vexlede med Jagtfe-ster og kongelige Maaltider, og om Løver-dagen d. 17de Aug. stededes Gesandtska-bet til Afskedsaudients, hvorpaa det forlod Danmark med indtrykket af en gjestevenlig og gjævn Konge, der raadede over et rigt og skjønt Land.«

Døde af druk

Således slutter artiklen fra 1863. Apropos de omfattende festligheder i Helsingør er det en velkendt sag, at det i 1500- og 1600-tallet hørte til dagens orden at svire og drikke alkohol ud over al måde, hvis man ellers havde råd til det. Og det havde kongen jo.

Frederik den Anden døde som kun 53-årig,

seks år efter at være blevet hosebånds-ridder. I sin ligprædiken sagde præsten Anders Sørensen Vedel med rene ord, at majestætens død måtte tilskrives et umådeholdent spiritusforbrug.

Margrethe er også med

Tilbage er at notere, at ud over den bri-tiske kongelige familie og udenlandske monarker optages kun 25 ordinære riddere i Hosebåndsordenen.

I de første århundreder optoges også kvin-der i ordenen, men den tradition forsvandt for først at blive genoptaget i 1901, da Edward den Syvende optog sin dronning, den danskfødte prinsesse Alexandra, i ordenen. Herefter er der optaget en del kvinder. Dronning Margrethe blev hosebåndsridder 16. juni 1980.

Havnen har altid været Helsingørs centrum

Adskillige kunstnere har gennem tiden valgt Helsingørs havn som motiv. Primært fordi Kronborg altid har dannet en malerisk og alment interessant baggrund for motivet. Tidligere var det også det prægtige Øresunds Toldkammer, der kunne danne malerisk baggrund, ikke mindst, når mindre sejlskibe og både fylkedes omkring Vandkompagniets aftaringssted. Det her viste maleri stammer fra en af skiverne i Helsingørs Kongelig Privilegerede Skydeselskab i Stengade. Den er malet for Julius Theodor Lund i 1870 og viser lidt af livet på den brolagte plads foran det daværende toldkammer og toldbodpakhhus med den nedrevne karré langs Havnegade til venstre i billedet.

En gammel Duelhistorie

Hr. Baron Eiler Holck, Herre til Holckenhavn, født 1627, blev i sin Ungdom bestemt til Krigsfaget, og opførte sig saa vel, at han, forinden faa Aar blev Oberst. Som saadan commanderede han, i Kiøbenhavns Beleiring, Kongens Fodgarde, som dengang bestod af 1000 Indfødte, med hvilke han udmerkede sig meget i adskillige Udfald og ved andre Leiligheder. Efter Fredens Slutning blev han udnævnt til General, Assessor i høieste Ret, samt til Commandant paa Festningen Cronborg, som han ogsaa satte i god Stand efter dens haarde Medtagelse under Krigen. Men her tilstødte ham en fortredelig Hændelse.

Aar 1662 kom en Hollandsk Oberst ved Navn Capel, en ung og kiek Officier, men af et meget hidsigt Sind, til Kiøbenhavn for at ordne nogle Sager, vedkommende det Regiment, som havde været i Dansk Tieneste. Han kom til Cronborg den 22. April, og spiste tilaftens hos Commandanten Holck med adskillige andre Officiere, hvor enhver søgte at bevise denne Fremmede Høflighed. Men i det Øieblik, man var i det bedste Lune af Verden, yppede Capel, som gierne gad sige imod og glimre, en Samtale med Holck, hvorover der reiste sig en Tvist mellem dem. I Begyndelsen gik deres Samtale ikkun ud paa Ting af liden Betydenhed fra begge Sider. Man blev heed, ærgerlig; Capel aabnede ikkun Munden for at udstøde Skjeldsord, og geraadede i en Forbittelse, der var en Mand af Aand uanstændig; ja, da han ikke længer var Herre over sin Harne, forglemte han sig saa vidt, at han slog Holck i Ansigtet. Skiondt den Sidste brændte af Lyst til at hevne sig over denne Fornærmelse, vilde han dog dølgge det, af Agtelse for det kongelige Slot, på hvilket de vare; men han var saa krænket

af Fornærmelsen, at det var ham umuligt at give Sindigheden Rum. Han trak Kaarden mod Capel, men Selskabet forebyggede alt Udbrud ved at skille dem ad paa Stedet. Imidlertid passede Holck paa det Øieblik, da Capel gik ud af Slottet, tildækkede ham med Stokkeprygel og advarede ham om, at være betænkt paa sit Forsvar overalt, hvor han traf ham. Capel reiste til Kiøbenhavn, hvor Holck ogsaa var nødt til at begive sig hen. Han undskyldte sig hos hans Majestæt det bedste, han kunde for sin Lidenskabs Voldsomhed, da han havde lagt Haand paa sin Fornærmer paa Kongens eget Slot. Kongen blev meget

Eiler Holck (1627-1698). Kobberstik af Bleywijk. Det Kongelige Bibliotek.

FORENINGEN

Maj-juli 2014

nyt

Bustur til Skåne

lørdag den 30. august

Vi starter i Landskrona, hvor den Rothoffske havekoloni ligger nær det gamle citadel. Det er den ældste i Sverige og grundlagt af Anton og Hilma Rothoff i begyndelsen af 1900-tallet. Den er som en del af Landskrona Museum åben for alle, så vi går en tur og ser på de fine kolonihavehuse og haver.

Rothoffs stue fra 1903

Huset Eden fra omkring 1900 med fine blomster i haven, bl.a. hibiscus.

Kolonihavernes spændende historie er for Helsingørs vedkommende grundigt beskrevet i museets årbog 2012 af Erik Stubtoft. Også i Sverige har kolonihaverne en lang og spændende historie. Her er et kort rids af denne:

Kolonilotter började anläggas i Sverige under andra hälften av 1800-talet. Kolonirörelsen uppstod i Tyskland och spreds sedan till Danmark, där det anlades många kolonilotter. Koloniträdgårdsrörelsen riktade sig till grupper, som kallades mindre bemedlade och med vilka man avsåg arbetare. Avsikten var att dessa små jordägare skulle bidra till arbetarfamiljernas livsmedelsförsörjning. Enligt de riktlinjer för fritiden, som sattes upp av staten i 1900-talets början, var målet att man under ledig tid skulle ägna sig åt något hälsosamt och hämta krafter inför arbetet. De bristfälliga bostadsförhållandena i städerna skapade även ett behov av vistelse i naturen. Först anlades lotterna spontant men 1906 bildades Föreningen Koloniträdgårdar i Stockholm. Detta medförde mer organiserade koloniträdgårdssanläggningar. Lotterna var ämnade som mark för odling men kom även att bli arbetarklassens sommarnöjen. Mindre hus byggdes på lotterna, särskilt om de låg långt från staden. Husen byggdes ibland efter typritningar, men till stor del fick ägaren till kolonilotten bygga sitt eget hus, vilket ledde till att inget hus blev det andra likt. Husen blev fantasifullt utformade och förde tankarna till torpstugor. Från Danmark kom idén om kolonilotter till Skåne och övriga Sverige. Av de tidigaste kolonilotterna i Sverige kan nämnas de i Malmö och Landskrona. På citadellområdet i Landskrona fanns möjlighet att arrendera en lott redan på 1860-talet. Det var apotekare Bergh som började odla medicinalväxter vid fästningen och snart var det fler som arrenderade lotter för odling. Efter några år blev det även tillåtet att på lotterna uppföra "mindre lusthus af trä". Citadellens lotter anlades spontant och blev landets första koloniområde. Det kom att dröja några decennier innan det blev vanligt förekommande med denna typ av odlingsmöjligheter i Sverige. De första lotterna i Landskrona anlades innanför vallgraven, men senare togs även det yttre befästningsområdet i anspråk för odlingslotter. Där tillhörde lotterna till stor del arbetare som odlade för husbehov. De första lotterna innanför vallgraven avvecklades på 1920-talet, och i början av 30-talet var även de yttre lotterna hotade och ett borttagande av dessa började. På 1970-talet stoppades avvecklingen av lotterna och de uppmärksammades som ett betydelsefullt kulturarv med motiveringen att de var landets äldsta kända kolonilotter.

Kilde: Länsstyrelsen i Skåne län

Efter kolonihaverne besøger vi Sireköbinge kirke, der ligger i Sireköpinge. Herregården her ejedes i 1500-tallet af Tage Ottosson Tott og langt senere kom den til at tilhøre konsul Alfred Hage og sønnen, grosserer Johannes Hage i København, som vi kender som ejer af Nivaagaard. Den ældste del af kirken er fra 1100-tallet; her er kalkmalerier m.m. og en helt særlig malmlysekroner fra 1300-tallet, af hvilken der findes kun tre i hele Sverige.

Herfra går turen til Rønneberga backar, som ligger 100 meter over havet med en fantastisk udsigt. Stedet er kendt for sine 12 markante gravhøje fra ældre bronzealder, bl.a. med den 4 meter høje »Höljer (Holger) Danskes hög«, hvori Holger ifølge traditionen skulle sidde

i fuld rustning, om end han ikke just var en af bronzealderens helteskikkelser. Højene rummer flere begravelser, bl.a. fra ældre jernalder.

Efter en forventelig god frokost i Svalöv golfklub, kører vi videre til Trolle Slot (fotografiet t.v.), hvor vi vil forsøge at få en rundvisning. Trolle Slot stammer fra 1300-tallet og har kun været ejet af de to slægter Thott og Trolle. I årene 1891-93 blev slotet godt og grundigt ombygget af den danske arkitekt Ferdinand Meldahl i samarbejde med Albert Jensen, så det fik skikkelse af et fransk renaissance-slot. Bygningen er dog stadig et besøg værd, og ikke mindst omgivelserne er smukke.

Thulestenene (Tullehögen i Västre Strö) består af fem rejste sten, hvoraf to af dem er runestene. Teksten på den ene af stenene lyder: »Fader lod hugge denne sten efter Bjørn, som ejede skib med ham«. På den største af stenene kan man læse, at »fader lod hugge dens runer efter sin broder Asser, som fandt døden nordpå i viking«. Efter runernes stil at dømme, stammer monumentet fra 900-tallet.

Tullehögen nær Västra Strö nya kyrka. Fotografi: Ulf Axelsson.

Herfra kører vi til Knutstorp Borg, som er bygget af Tycho Brahe far, Otto Brahe, i midten af 1500-tallet. Ved landevejen er der en buste af Tycho Brahe. I Kågeröd kirke, som vi afslutningsvis besøger, ligger Otte og Beate Brahe begravet, og i kirken hænger der et epitafium med den agtværdige familie med alle deres børn.

Vi samles kl. 8.15 precis i Scandlines terminal oppe ved billetsalget, her vil der blive uddelt billetter til båden. Bussen holder ved Scandlines-terminalen (Knutpunktet), og vi kører kl. 9.00 fra Helsingborg til Landskrona

Pris for medlemmer 400,00 kr. og ikke medlemmer 450,00 kr.

Tilmelding til Torben Bill-Jessen (email: tb-j@stofanet.dk eller 4921 8689).

Ingrid Dora Jarnbjer

Generalforsamlingen

Den 19. marts 2013 afholdt Museumsforeningen sin ordinære generalforsamling i Skibsklarerergården med Ebbe Nielsen som dirigent. De fremmødte medlemmers antal var stort, og der måtte et par ekstra stole til. Bestyrelsens beretning og regnskabet blev godkendt. Der var en lille medlemsfremgang at spore; dags dato var der 658 medlemmer, hvoraf en stor del er par-medlemmer. På valg var John Zilmer, Elisabeth Thorsen og Bent Jørgensen. Både John og Elisabeth blev genvalgt. Bent, der i mange år har trukket det store læs som formand for foreningen, havde givet udtryk for, at hvis der var en anden, der kunne tænke sig at indtræde i bestyrelsen, var han villig til at trække sig tilbage. I hans sted valgtes Mogens Elchendorv. Vi skylder alle Bent Jørgensen en stor tak for de mange år, han stod i spidsen for Helsingør Museumsforening. Hans kontakter og store overblik bliver ikke nemt at erstatte, vi håber da også, at vi fremover må søge råd og vejledning hos ham for foreningen til bedste. Aftenen sluttede med, at Ebbe Nielsen viste en video om foreningens Tysklandstur i 2013, og museumschef Maibrith Bager fortalte om det kommende Sundtoldsmarked, der vil blive det største Helsingør har set siden toldens ophævelse i 1857.

Torben Bill-Jessen

Grundlovsdag den 5. juni

fejres traditionen tro i lighed med de sidste mange år i Flynderupgårds dejlige have fra kl. 12.45. Hjemmeværnet spiller og Espergærdekoret glæder os med deres dejlige sang. Der er mulighed for at købe håndmadder og Grundlovsdessert samt drikkevarer. Det er Flynderupgaardens Venner, Historisk Forening for Espergærde og Omegn og Helsingør Museumsforening, der igen i år står bag dette arrangement, der forventes at slutte omkring kl. 15.00. Der vil være fri adgang til Flynderupgård Museets udstillinger.

Kommende foredrag

Peter Kristiansen:

Svenskerkrige og våbenskjolde.

Lørdag 27. september 2014

Liv Appel:

Om 1600-tallet. Helsingør og arkæologi.

Lørdag 25. oktober 2014

Torben Svendrup:

Den senmiddelalderlige by,
Helsingør 1429-1523.

Lørdag 29. november 2014

førtørnet herover; men da det Onde nu engang var skeet, lod hans Majestæt dem begge arrestere for at afværge sig over onde Følger, og for at straffe dem, fordi de havde viist Mangel paa Ærbødighed ved at overlade sig til saadan Udskeielse paa et af hans Slotte.

En føie Tid efter at man havde løsladt dem, fandt Holck sig indviklet i en Duel med Capel. Da de Fornærmede ikke torde

duellere i Danmark, bleve de enige om at slaaes i Sachsen-Lauenborg, tre Miil fra Hamborg. Mødet blev berammet den 8. Juni. En mængde Folk var stimlet sammen på dette Sted for at se Kampen. Ved Deres Ankomst toge de to Duellister hinanden i Haand og trak sine Klæder af. Derefter tog enhver af dem en Pistol i den ene Haand, og en Kaarde i den anden, gik fra hinanden i en Afstand af fyrretyve Skridt, nærmede sig derpaa hinanden indtil sex Skridt og afskøde paa samme tid sine Pistoler. Holck havde den Lykke at treffe rigtigt, at Capel blev saaret af 3 Kugler, som gik tvers igiennem hans Side, saa at han døde en halv Time derefter, og hans Legeme blev bragt til Hamborg. General Holck fik et let Saar i den venstre Arm og forføiede sig til Altona for at lade sig helbrede, indtil Kongen skjenkede ham sin Naade og skikkede ham Tilgivelsesbrev. Holck døde i 1698 i en Alder af 71 Aar, som Ridder, Geheimeraad, Generalmajor og Stiftamtmand i Fyen; han efterlod sig et godt Rygte som giev og ærlig Mand.

Artiklen findes i Journal for Politik, Natur- og Menneskekundskab. København 1807.

Materialet til artiklen har bladet hentet i Hoffmanns Portraits Historiques Etc.

Ejler Holcks pulpitur i St. Olai Kirke

Ejler Holcks pulpitur, senere betegnet som generalens eller kommandantens pulpitur, sad mellem Hans Meyers epitafium og Herluf Trolles mindetavle. Den 14. marts 1671 anmodede slotsforvalteren på Kronborg, lensmand over Kronborg len, generalmajor baron Eiler Eilersen Holck, om på egen bekostning at måtte opbygge et »polpetur« imellem de to »pilarer« ved hans stol, hvilket anbefaledes af præst og borgmester. Om pulpiturets udseende fortæller maleren H. C. Rosendahl (han restaurerede kirkens inventar) i 1740, at der fandtes de Holckers og Høegers fædrende og mødrende våben og derunder stod H[r] E[iler] H[olcks] F[ædrene] oc M[ødrene] - F[ru] E[lisabeth] H[øegs] F. oc M. Desuden var der skrevet et langt vers om den »Høy Ædle« Holck, der ikke er plads til at bringe her, men som kan læses i Danmarks Kirker (Olai Kirke) side 189.

Maa jeg tage Maal af Damens pæne Fod?

Skydeskiverne i Helsingørs Kongelig Privilegerede Skydeselskab er kulturhistorie af højeste karat. Blandt de mere pudsige motiver, man også finder på skiverne, er skomager Daniel Wilh. Hannemanns skive fra 1825 forestillende en ung dame, der får taget mål til et par nye sko. Det er næppe mesteren selv, men snarere en af hans mange svende, der har fornøjelsen at betjene denne velklædte kunde fra det bedre borgerskab. Indskriften lyder: »*Sluk ikke Lyset ud, mens Maal jeg tager af Damens pæne Fod om det dem saa behager.*» Maleriet er signeret af en Rasmus Hansen, som vi ikke

kender, men han må have været en glimrende kunstner. Daniel Han-

nemann stammer fra Preussen og fik borgerskab

i byen i 1795. Han

havde sin virksom-

hed i ejendommen Stengade

43, som han

havde købt i

1804. Her

boede han

sammen

med sin

5 år

ynge

kone

Cecilie.

Værk-

stedet

var stort,

idet hus-

standen i

følge fol-

ketællingen

1834 talte

ikke mindre

end 9 skomager-

svende og 4 sko-

magerdreng. Daniel

Hannemann døde i 1837

og hans kone blev siddende

i uskiftet bo, indtil ejendommen

blev overtaget af Jørgen M. Hanne-

mann i 1847. Han indrettede i 1875 butik i ejendommen, og denne

overtoges sidenhen af den nok så bekendte skohandler og fabrikant H.F.S. Mohr i 1887.

Barndommens gade

af Christian Steen Petersen

Christian Steen Petersen (1919-2004) var stadsingeniør i Helsingør 1970-82 og søn af brolæggermester Chr. M. Petersen, der havde arvet det velrenommerede firma fra sin far, brolæggermester Niels Christian Petersen. Sidstnævnte ejede adskillige ejendomme i byen, villa Ronan på Marienlyst Allé og Günna Värna på nuværende Holger Danskesvej. I 1888 havde han købt ejendommen Fiolgade 5, som blev Christian Steen Petersens barndomshjem.

Fiolgade var ligesom næsten alle de andre gader i Helsingør på den tid brolagt med toppede brosten og forsynet med smalle førtøve, der var adskilt fra kørebanen ved lange 20 cm brede fint tilhugne granitsten,

og som egnede sig godt til at gå sikkert på! Undtagen når Lund & Rasmussens eller et andet firmas hestevogn havde gjort holdt foran den store brugsforretning i Fiolgade 9. Jeg synes, at alle den tids heste var forsynet med en lille halmdusk ved øret for at meddele forbigående, at hesten var farlig, fordi den bed!

Og hestene var jeg virkelig bange for, og det spillede ikke den mindste rolle, om de var forsynede med den lille halmdusk eller ej! De kunne jo have tabt den. Jeg var dybt rædselsslagen, når jeg skulle passere en hest, og det lykkedes kun ved, at jeg klemte mig tæt ind til forretningens façade lang tid før og efter passageøjeblikket.

Fiolgade var fyldt med glæder, men også

Fiolgade set fra Stengade. Udateret fotografi.

Hestevogne og cykler var de dominerende transportmidler dengang.

med mystik og en gang imellem med sand rædsel, som nu det med hestene. løvrigt kan jeg huske, at jeg var ret betaget af gadens smukke navn. Jeg tror ikke, at der var ret mange af dem, der boede i gaden på den tid, som vidste, hvordan den havde fået sit navn, men der var noget romantisk ved at bo i en gade, hvis navn fik een til at tænke på violer eller den dejligste violinmusik! Senere, da jeg var blevet voksen, fandt jeg ud af at det ikke var blomster eller sød musik, men derimod stinkende dag- og natrenovation, der havde inspireret til navnet. På et tidspunkt i den tidlige middelalder blev byens affald af enhver art kørt op og aflæst på det areal, som i dag udgør byens kirkegård. Når det regnede, løb regnvandet fra byens omegn ned gennem gaderne, og vandløbet, der fandt vej ad Fiolgade, havde først været på besøg i affaldsbunkerne, således at regnvandet, der oprindeligt var farveløst, nu var blevet brunt og ulækkert samtidig med at det forpestede luften i gaden og dens omgivelser. Folk, der på sådanne tidspunkter var nødt til at færdes i gaden, holdt sig for næsen og

sagde »Puh, hvor her stinker! Der lugter af de rene skære fioler!«. Og sådan fik gaden sit navn.

I Fiolgade måtte jeg færdes nogenlunde på egen hånd, når bare jeg ikke kom længere bort end til Sct. Olaigade, men Fiolgade havde også den forholdsvis korte strækning mellem Stengade og Sct. Olaigade en mængde oplevelser at byde på.

Vi boede i Fiolgade nr. 5, hvor far, mor og jeg boede i den 51 m² store lejlighed til venstre for husets indgang. Min bedstemor boede i lejligheden til højre, og butikken var udlejet til skomagermester O. Børgesen, der her havde sit værksted, hvor min bedstemor tidligere havde haft tobaksforretning. Ofte stod jeg og så på skomageren og hans læredrenge, når de forsålede sko. Munden helt fuld af træpløkke, der som et reservegebis stak ud fra den ene mundvig til den anden. Imponerende var det, at de aldrig kom til at sluge dem, men sådan var det. Livet var fuld af små mirakler.

Lidt op ad gaden og på den anden side havde bogbindermester Jacob Ludvigsen sit værksted [J. Ludvigsens Bogbinderi &

Ludvigsen havde sit værksted på hjørnet af Fiolgade og Sct. Olaigade, der dengang hed Brøndstræde. Fotografi fra ca. 1925.

Papirhandel]. Den gamle mester var stor og tyk og bevægede sig kun med besvær bag forretningens disk. Han havde en dyb og brummende stemme, og jeg havde megen respekt for ham, når jeg var sendt over i butikken for at hente papir eller blyanter og penne og tusch, som far skulle bruge, når han lavede tegninger, som skulle sendes til kommunen, når der skulle søges om kloaktilladelse. Undertiden hjalp bogbindermesterens søn, Peter, der var i lære hos sin far, mig med at bære sagerne over gaden til vort hus.

I parentes bemærket, skal jeg lige oplyse, at samme Peter blev bogbindermester efter sin far, og efter han gik på pension, kom han til at bo i den ejendom, som far byggede i 1936, og som erstattede min barnheds Fiolgade 5.

Jeg holdt meget af at blive sendt i byen for mor. Enten skulle jeg hen i Brugsen eller også blev jeg sendt i mejeriet på Stengade 15. I Brugsen afleverede jeg min seddel til ekspedienten, og ham holdt jeg meget af. Han hed Aage Larsen og sørgede for, at jeg fik de varer, jeg skulle have og i tilgift et kræmmerhus blandede bolcher af dem, jeg bedst kunne lide. Senere i livet blev Aage Larsen ansat ved Helsingør Kommune og endte som kæmner, altså som kommunens højeste embedsmand.

Det var engang imellem mit arbejde, at hente familiens forbrug af smør og mælk i mejeriet på Stengade. Jeg glædede mig meget til disse byærinder, for der duftede dejligt i mejeriet, og så blev jeg betjent af alle tiders dejlige dame! Hun hed Mathilde, og hun var utrolig sød og kærlig overfor mig, når jeg besøgte hende i forretningen. Mathilde var sød mod alle mejeriets kunder; det er en kendsgerning! Når jeg tænker på Mathilde, dukker hun og forretningen op for mit indre blik. Jeg ser alle smørdritlerne, der var opstillet langs butikkens

bagvæg, og i et hjørne bag disken stod alle mælkeungerne med alle de forskellige slags mælke- og flødesorter, som mejeriet var leveringsdygtig i. Der dufter af mælk og smør, og midt i det hele er Mathilde travlt beskæftiget med, ved hjælp af flade træskeer, der uafladeligt dyppes i vand, at forme de store uregelmæssige klumper af smør til små fikse portioner, som dem vi er vant til nu om stunder. Man fik mælk, fløde eller skummet- og kærnemælk i sin medbragte emailerede spand med låg, og Mathilde gav mig altid af den fede tykke mælk, som når den havde stået lidt tillod mor at skumme et dejligt lag af den herligste fløde af mælken.

Da jeg blev lidt større, begyndte jeg at eksperimentere med mælken på vejen hjem. Det var fantastisk at opdage, at mælken ikke faldt ud af spanden, når man svingede spanden tilstrækkelig hurtigt rundt, og det var spændende, om det kunne lykkes for en at undgå at spilde noget af spandens indhold, når man ophørte med at svinge den rundt. Det lykkedes næsten altid, men jeg kan da huske en gang, hvor eksperimentet mislykkedes, og al mælken i stedet for at blive i spanden gennemblødte mig over det hele. I en sådan situation var gode råd dyre, men jeg besluttede aldeles omgående at gå tilbage til Mathilde og bede hende om at tørre mig og give mig noget ny mælk. Det

Øresunds og Helsingørs Sygehospital i Fiolgade er opført i 1794-95 efter tegninger af hofbygmester Boye Magens. Bygningen blev overtaget af kommunen i 1859 og blev senere udvidet betydeligt. Fotograf af Hugo Matthiesen 1921.

gjorde hun, samtidig med at hun morede sig over mig og gav mig besked på ikke mere at lave den slags fysiske forsøg.

Oppe ved det sted, hvor Sct. Olaigade støder til Fiolgade, lå byens hospital. Jeg havde stor respekt for den store majestætiske bygning, som helt dominerede strækningen af Fiolgade fra Sct. Olaigade til Sudergade. Ikke alene var der hospital i bygningen, men i kælderetagen med udgang til Fiolgade ud for Sct. Olaigade havde byens fattiggård til huse. Foruden de stakkels fattige, som boede på fattiggården, eller som den også hed med et fint navn, Forsørgelsesanstalten, havde man også placeret mange andre hæderlige gamle og invalide mennesker. Det var mennesker som byen havde pligt til at forsørge, og som man ikke kunne se andre muligheder for at placere end på dette »hjem«. Det var

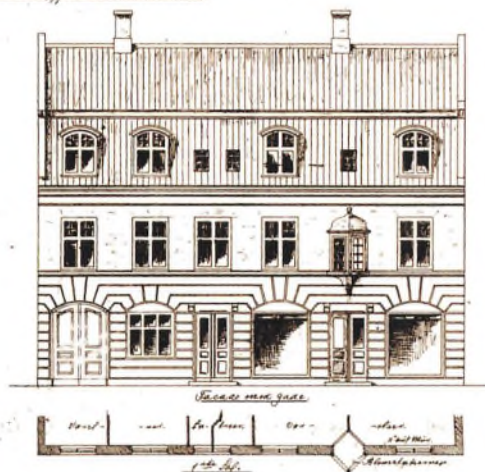
i almindelighed pinligt både for dem, det gik ud over, og for myndighederne, der skulle tage bestemmelsen om placeringen, og forsørgelsesanstalten blev da også nedlagt i 1925 og erstattet af alderdomshjem og stiftelse.

Foruden af de fattige beboedes fattiggården også af yngre mennesker; det var alkoholikere og forskellige kronisk syge. Endelig fik stedet et særligt rykind i de kolde vintermåneder, hvor skærslibere og andre af landevejens riddere foretrak anstaltens varme og specielle hygge fremfor de kolde lader og det der var værre!

De første seks år af mit liv, passerede jeg meget ofte fattiggården, som vi altid kaldte den, og jeg var - uden grund - meget betænkelig ved at skulle gå forbi stedet. På solrige dage var der stillet bænke op udenfor anstalten, og her sad så mange af beboerne, som kunne være på bænken og slikkede solskin. Der var mange af dem, der sad der, som var dybt debile, og deres lidelse prægede dem overordentlig stærkt. Det var ikke noget en lille dreng på 4-5 år med en levende fantasi var nogen ørn til at klare!

Jeg var simpelthen rystende angst for at passere institutionen. Det skete altid på det modsatte fortove og altid i strakt karriere. Det var synd, at det skulle være sådan, men jeg vidste jo ikke, at de stakkels mennesker var helt fredsommelige og aldrig ville finde på at gøre en lille dreng fortræd. Jeg vidste også, at der var nogle herlige mennesker blandt alumnerne, som man kaldte dem. Jeg kan især huske skærsliber Jensen. Hans trillebør var festligt dekoreret med så mange farvestrålende reklameskilte, som han havde kunnet finde plads til, og ved særlige højtidelige anledninger var børen yderligere udsmykket med flag og guirlander. Inde i Fiolgade 3 boede vognmand Jensen sammen med sin kone og sin søn Evald. Jeg husker Evald som en stor dreng, der havde svært ved at gå, fordi hans fødder var misdannede. Samtidig var hans hoved uforholdsmæssigt stort i forhold til kroppen, og han talte snøvlende og var ret svært at forstå. Jeg tror nok, at Evalds mor holdt ham inde, fordi hun var bange for, at hans eventuelle legekammerater skulle gøre nar ad ham, eller måske fordi hun ikke regnede med, at Evald ville kunne klare sig imellem andre børn. Jeg blev meget god ven - på afstand - med Evald, og denne form for venskab bestod, lige til Evald døde i en ret høj alder. Han blev en ret kendt person i Helsingør. Han passede et job som avismand ved kiosken på Jernbanestationen, og det er rigtigt, at Evald så anderledes ud end andre mennesker, men han var knagende god til at passe sit arbejde, og nok var han

*Platte 124 107, Fiolgade 5, Helsingør.
Af Brolægger Niels Christian Petersen.*

Brolægger Niels Christian Petersen søgte allerede i 1905 Helsingør Bygningskommission om opførelse af en ny statelig bygning med butikker i underetagen i stedet for den gamle bygning. Projektet, der ses øverst, blev dog aldrig realiseret. I 1935 lykkedes det at få godkendt et helt andet nybyggeri i tidens mere funktionalistiske stil efter tegninger af arkitekt Svend A. Nielsen, der holdt til i Allégade 12. »Stenshus« blev ejendommen passende kaldt, og den ringformede holder til flagstangen blev prydet med en brolæggerjomfru, og den eksisterer stadig.

ikke helt almindelig at se på, men efter min mening var hans forstand ganske på højde med ganske mange såkaldt almindelige helsingoraneres.

Fra mine første år har jeg et ret dramatisk minde, der knytter sig til vore naboer i Fiolgade 3. Det er nu især Evalds mor, der rumsterer i min erindring. Hun var en meget flot, men også stramtandet dame, som forstod at sætte sig i respekt uden brug af mange ord. Når hun brugte dem, kunne man tydeligt høre, at hun stammede fra landet. Jeg har tit tænkt på hende, og jeg har et tydeligt billede af hende prentet ind i min hjerne. Når jeg sammen med min kone Else har besøgt Kunstpavillonen i Esbjerg, har jeg altid været særlig betaget af Henry Heerups portræt af hans mor. Når jeg stod overfor det, så jeg i det et billede af Evalds mor. Jeg kan tænke mig, at den, der læser dette, efterhånden er ret spændt på at vide, hvad det egentlig var, der hændte mellem Evalds mor og mig, og som jeg troligt har bevaret mindet om i de mange år siden hændelsen fandt sted.

Jeg løb og legede sammen med Aage ude på gaden foran vort hus, og jeg kan faktisk ikke huske, at der overhovedet hændte noget imellem Aage og mig, som noget andet menneske kunne interessere sig for. Men Evalds mor gjorde det øjensynlig. Hun må have set os løbe dér på gaden, og hun må helt have mistolket det, hun så, for

pludselig kom hun farende ud ad porten til Fiolgade 3. Jeg så det ikke, men Aage gjorde, så han for skrækslagen ind til sin mor i Fiolgade 7. Jeg blev der, hvor jeg var, og tror ikke en gang, at jeg havde fattet, at der skulle være nogen som helst fare på færde. Men pludselig stod en rasende fru Jensen lige overfor mig, og uden foregående varsel landede hendes store og garvede højre hånd på min kind, idet jeg indkasserede alle tiders knaldende lussing! Det hele var uforståeligt for mig. Hvad havde jeg gjort? Hvorfor havde hun ikke fortalt mig, hvorfor hun var så rasende på mig, at det kunne udart i håndgribeligheder? Mon hun vidste, at det var den første korporlige afstraffelse, jeg havde været ude for? Hun kunne naturligvis ikke vide det, men mon ikke det ville have gjort hende en lille smule mærkelig til mode, hvis hun havde vidst, at den lussing, hun tildelte mig dér på åben Fiolgade, skulle blive den eneste jeg nogensinde skulle få.

Hun må have været meget vred, men hvorfor? Denne oplevelse brændte sig ind i min erindring og har måske været medvirkende til at øge min forståelse for, at der er så forfærdelig megen uforståelig uretfærdighed til i verden.

Hændelsen forblev en uforklarlig hemmelighed, som kun fru Jensen og jeg kendte til, og som jeg indtil den dag i dag stadigvæk ikke forstår en antydning af.

Koppehuset

Og når vi nu er ved Fiolgade, kunne det være på rette plads at vise fotografiet af en bygning, der for længst var nedrevet, da Christian Steen Petersen legede i gaden. Det var det gamle koppehus, der hørte til Øresundshospitalet.

I 1844 stillede direktionen for hospitalet et forslag til Generaltoldkamret om opførelse af en bygning i hospitalshaven til modtagelse af patienter, der led af kopper, kolera eller andre epidemiske sygdomme. Den drivende kraft

var stadsfysikus og overlæge Niels Klem. Den 5. september 1844 approberede kongen, Christian den Ottonde, allernådigst forslaget og tillod, at en sum af 10.200 rigsdaler, som var det, man havde beregnet bygningen til at koste, måtte tages af Øresunds Toldkammers Fattigkasse, og at der af dennes årlige budget måtte tages 140 rigsdaler til bygningens drift.

Til opførelse af den ganske store bygning, måtte der afgives et pænt stykke af den have, der benyttedes af hospitalets økonom (han boede på hospitalet), og for afsavnet heraf, modtog han en årlig godtgørelse på 20 rigsdaler, samt 40 rigsdaler een gang for alle.

I november var bygningen så godt som færdig, og i maj 1848 må koppelazaret have været taget i brug, for da indlagdes tre søfolk, som dermed havde den tvivlsomme ære at indvie det nye koppelazaret. Som det ses på et af de få fotografier (herover), der findes, var bygningen ganske stor. Indgangen i gavlen var prydet med kongens kronede monogram; over døren stod årstallet 1847, og på dørindfatningens sider så man symbolet for lægekunsten, æskulapstaven, hvorom en slange snor sig.

Lazaretet kunne modtage 8 patienter, og der kunne opstilles yderligere 8 senge, hvis man ellers kunne skaffe disse, da hospitalet ikke rådede over ekstra senge. Og det kunne hurtigt blive nødvendigt, da man på det tidspunkt med rette frygtede den asiatiske kolera brede sig i sundtoldsbyen og derfor gjorde klar til at imødegå denne.

LBM

Lidt fra tingbøgerne

INGEN LØSE SVIN PÅ KIRKEGÅRDEN, TAK

Anno 1585 Mandagen den 19. Juli. Item blev nu i Dag omtalt og beklaget, at stor Uskikkelighed findes paa Kirkegaarden med Folks Svin, Lam, Bukke og andet saadant, der indløber, som ikke tilbørligt er. Saa tilkjendegav og Johann Kypper, Kræmmer, at nogle faa Dage siden kom han til maade med paa Kirkegaarden, at nogle Svin stod og havde rodet ned udi et Barns Grav ind paa det døde Lig. Da paa det saadan uchristelig Handel og Utilbørlighed maa afskaffes og forekommes, er nu idag strengelig tilsvaret, at hver holder sine Svin, Faar og Lam, Gjeder, Bukke og andet Kvæg af Kirkegaarden. Hvis der efter denne Dag saadant befindes, da skal Mester Christen Skarpretter det

til sig annamme og for sit eget beholde; herom hver skal vide at vogte og tage sig vare for Skade.

ET SLAGSMÅL DEN 13. AUGUST 1576

Tvende kgl. Majestæts Vogndrivere klagede paa Vægterne, at de havde dem overfaldet og slaget. Svarede Vægterne Erick Skoning, Peder Hald etc., at samme Vogndrivere vare i Slagsmaal med nogle Smedesvende og komme løbende i Gaden, hugge i Stenene med deres Øxen. Bad Vægterne dem gaae til deres Herberg. Strax en af Vogndriverne slog Erick paa Armen, saa han tabte Spydet, søgte saa ind paa Per Hald og drog med ham, komme saa tilsammen, at Vogndriverne maatte slippe to Øxer. De ene klagede mod de andre, og var ingen vis Besked og skal staae til flere komme tilstede.

Peter Tom-Petersens sommerbolig

Lappén 4 er her malet i 1910 af Peter Tom-Petersen, der benyttede huset til sommerbolig. Dengang var den brolagte vej fredelig, og nærheden til Marienlyst Slot og Øresund attraktiv. Ved vinduet står malerens hustru og den yngste af deres tre sønner. Ejendommen blev nedrevet i 1990 til fordel for en ny bygning, der i dag rummer købmadsforretningen Spar. Maleri i privateje.

